

KYTS 5.4 DEVASURAA SAMYATTAA AASANN - KRISHNA YAJURVEDA TAITTIRIYA SAMHITA PATHA

kṛṣṇa yajurvēdīya taittirīya saṃhitāyā-mpañchamakāṇḍē chaturthaḥ praśnaḥ -
iṣṭakātrayābhidhānaṃ

ō-nnamaḥ paramātmanē, śrī mahāgaṇapatayē namaḥ,
śrī gurubhyō namaḥ □ harīḥ ōm □

dēvāsūrā-ssamyattā āsa-ntē na vyājayantaḥ sa ētā indrāstaṇūrāpaśya-ttā upādhatta
tābhīrvai sa taṇuvāmindriyaṃ vīryāmātmannādhatta tatō dēvā abhāva-ṇparā-‘sūrā
yadīndratānūrūpadadhāti taṇuvāmēva tābhīrindriyaṃ vīryaṃ yajāmāna ātma-ndhattē-
‘thō sēndrāmēvāgnigṃ satānu-ñchinutē bhavātyātmanā parā-‘śya bhrātṛvyō
[bhrātṛvyaḥ, bhavaṭi yajñō] 1

bhavati yajñō dēvēbhyō-‘pākṛāma-ttamāvārudha-ṇnāsāknuvanta ētā
yājñatānūrāpaśya-ntā upādadhataḥ tābhīrvai tē yajñamāvārundhataḥ ya-
dyājñatānūrūpadadhāti yajñamēva tābhīryajāmānō-‘vā rundhē trayāstrigṃ śatāmupā
dadhāti trayāstrigṃśadvai dēvatā dēvatā ēvāvā rundhē ‘thō sātmanamēvāgnigṃ
satānu-ñchinutē sātmanā-‘muṣmi-~ṃllōkē [-‘muṣmi-~ṃllōkē, bhavaṭi ya] 2

bhavaṭi ya ēvaṃ vēdaḥ jyōtiṣmatīrupā dadhāti jyōtirēvāsmi-ndadhātyētābhīrvā
āgnīśchitō jvalati tābhīrēvainagṃ samīndha ubhayōrasmai lōkayōryōtirbhavati
nakṣatrēṣṭakā upā dadhātyētāni vai divō jyōtigṃṣi tānyēvāvā rundhē sukṛtāṃ vā ētāni
jyōtigṃṣi yannakṣātrāni tānyēvā-”pnōtyathō anūkāśa-mēvaitāni [-mēvaitāni, jyōtigṃṣi
kurutē] 3

jyōtigṃṣi kurutē suvārgasyā lōkasyānūkyātyai ya-thsaggspṛṣṭā upadaddhyā-dvrṣṭyai
lōkamapi daddhyādavārsukaḥ parjanya-ssyādasaggspṛṣṭā upā dadhāti vrṣṭyā ēva lōka-
ñkārōti varṣūkaḥ parjanyaō bhavati purastādānyāḥ pratīchīrupā dadhāti paśchādānyāḥ
prāchīstasmā-tprāchīnāni cha pratīchīnāni cha nakṣātrānyā vārantē □ 4 □

(bhrātṛvyō - lōka - ēvaitānyē - kāchatvārigṃśachcha) (a. 1)

ṛṭavyā upā dadhātyṛtūnā-ñkliptyai dvadvammupā dadhāti tasmā-ddvāndvamṛtavō
‘dhṛtēva vā ēṣā yanmāddhyamā chitīrantarīkṣamiva vā ēṣā dvadvammanyāsu
chitīṣupā dadhāti chatāsrō maddhyē dhṛtyā antaśślēśānaṃ vā ētāschitīnāṃ yadṛṭavyā

yadṛtavā upādadhāti chitīnāṃ vidhṛtyā avākāmanūpā dadhātyēṣā vā aṅnēryōṅi-
ssayōṅi- [aṅnēryōṅi-ssayōṅim, ēvāgni-] 5

-mēvāgni-ñchīnuta uvāchā ha viśvāmītrō 'dādi-thsa brahmaṇā-'nnaṃ yasyaitā
úpadhīyāntai ya ú chainā ēvaṃ vēdāditi saṃvathsarō vā ēta-mpratīṣṭhāyai nudatē yō-
'gni-ñchītvā na pratīṣṭhātī pañcha pūrvāśchitāyō bhavāntyathā ṣaṣṭhī-ñchitī-ñchinutē
ṣaḍvā ṛtavā-ssaṃvathsara ṛtuśvēva saṃvathsarē pratīṣṭhatyē tā vā [pratīṣṭhatyē tā
vā, adhīpatnīrnāmēṣṭākā] 6

adhīpatnīrnāmēṣṭākā yasyaitā úpadhīyantē-'dhīpatirēva sámānānā-mbhavati ya-
ndviśyā-ttamúpadadhā-ddhyāyēdētābhyā ēvainā-ndēvatābhyā ā vṛśchati
tājagārtīmārchChātyaṅgīrasa-ssuvargaṃ lōkaṃ yantō yā yajñasya niṣkṛtīrāsī-
ttāmṛṣībhyāḥ pratyauha-ntaddhirāṇyamabhavādyā-ddhīraṇyaśalkaiḥ prōkṣati yajñasya
niṣkṛtyā athō bhēṣajamēvā-'smai karō- [-'smai karōti, athō rūpēṇaivainagṃ] 7

-tyathō rūpēṇaivainagṃ samārdhayaṭyathō hirāṇyajyōtiṣaiva sūvargaṃ lōkamēti
sāhasravātā prōkṣati sāhasraḥ prajāpātīḥ prajāpātērāptyā imā mē agnā iṣṭākā
dhēnavā-ssantvityāha dhēnūrēvaināḥ kurutē tā ēna-ñkāmadughā amutrāmuṣmī-
~ṃllōka upā tiṣṭhantē □ 8 □

(sayōṅi - mētā vai - kārōtyē - kānnachātvārīgṃśachchā) (a. 2)

rudrō vā ēṣa yadāgni-ssa ētarhi jātō yarhi sarvāśchīta-ssa yathā vaṭhsō jāta-sstanā-
mprēphsatyēvaṃ vā ēṣa ētarhi bhāgadhēya-mprēphsāti tasmai yadāhūti-nna
juhuyādāddhvāryu-ñcha yajāmāna-ñcha dhyāyēchChatarudrīyā-ñjuhōti
bhāgadhēyēnaivainagṃ śamayati nā-"ṛtīmārchChātyaddhvāryurna yajāmānō ya-
dgrāmyāñā-mpaśūnā- [ya-dgrāmyāñā-mpaśūnām, payāsā juhuyā-] 9

-mpayāsā juhuyā-dgrāmyā-npaśūñChuchā 'rpayē-dyadāraṇyānā-māraṇyān
jārtīlayavāgvā vā juhuyā-dgāvīdhukayavāgvā vā na grāmyā-npaśūn. hīnastī nā-
"raṇyānathō khalvāhuranāhūtirvai jārtīlāścha gavīdhukāśchētyā jakṣīrēṇā juhōtyāgnēyī
vā ēṣā yadajā-"hūtyaiva juhōti na grāmyā-npaśūn. hīnastī nā-"raṇyānaṅgīrasa-
ssuvargaṃ lōkaṃ yantō- [~ṃllōkaṃ yantāḥ, ajāyā-ñgharma-] 10

-'jāyā-ñgharma-mprāsīñchāntsā sóchāntī paṇa-mparā-'jihīta sō(1)-'rkō-'bhava-
ttadarkasyā-rkātvarākapāṇēnā juhōti sayōṅitvāyōda-ntiṣṭhān juhōtyēṣā vai rudrasya
di-khsvāyāmēva dīśi rudra-nnīravādayatē charāmāyāmiṣṭākāyā-ñjuhōtyantāta ēva
rudra-nnīravādayatē trēdhāvibhākta-ñjuhōti trayā imē lōkā imānēva lōkān-
thsamāvadvīryān karōtīyatyagrē juhō- [juhōti, athēyatyathēyāti] 11

-tyathēyatyathēyāti trayā imē lōkā ēbhya ēvaināṃ lōkēbhya-śśamayati tīsra uttarā
āhūtīrjuhōti ṣa-ṭṭhsa-mpādyantē ṣa-ḍvā ṛtavā ṛtubhīrēvainagṃ śamayati
yadānuparīkrāmā-ñjuhuyādāntaravachāriṇagṃ rudra-ñkūryādathō khalvāhūḥ kasyāṃ

vā-'há dīśi rūdraḥ kasyāṃ vētyānuparīkrāmāmēva hōṭavyā-mapārivargamēvainaḡṃ śamaya- [śamayati, ētāvai] 12

-tyētāvai dēvatā-ssuvarḡyāyā ūttamāstā yajāmānaṃ vāchayati tābhīrēvainaḡṃ suvarḡam lōka-ṅāmayaṃ ya-ndviśyā-ttasyā sañcharē pāsūnā-nnyāsyē-dyaḥ prāthamaḥ paśurābhītiṣṭhāti sa ārtīmārchChāti □ 13 □

(paśūnām - ~ṃyantō - 'gnē juhōtya - pārivargamēvainaḡṃ śamayati - trīḡśachā) (a. 3)

aśmaṇnūrjāmiti pari śiñchati mārijayātyēvainaḡmathō tarpayātyēva sa ēna-ntṛptō 'kṣūddhya-nnaśōcha-nnaṃuṣmī-~ṃllōka upā tiṣṭhatē tṛpyāti prajayā paśubhīrya ēvaṃ vēdā tā-nṇa iṣamūrjā-ndhatta maruta-ssagṃrarāṇā ityāhānnaṃ vā ūrgannā-mmārutō-'nnāmēvāvā rundhē 'śmagḡstē kṣudāmu-ntē śu- [kṣudāmu-ntē śuk, rchChatu ya-ndviśma] 14

-ḡrchChatu ya-ndviśma ityāḥa yamēva dvēṣṭi tamāsyā kṣudhā chā śuchā chārpayati triḥ pariśiñcha-nparyēti trivṛdvā aḡniryāvānēvā-gnistasyā śuchagṃ śamayati triḥ punaḥ paryēti śa-tṭhsa-mpādyantē śa-ḡvā rtavā rtubhīrēvāsyā śuchagṃ śamayatyapām vā ēta-tpuṣpaṃ yadvētaśō-'pāḡṃ - [yadvētaśō-'pām, śarō-'vākā] 15

śarō-'vākā vētasasākhayā chāvākābhīśchā vi kārṣatyāpō vai śāntā-śśāntābhīrēvāsyā śuchagṃ śamayati yō vā aḡni-ñchīta-mprāthamaḥ paśurādhiḡkrāmātīśvarō vai tagṃ śuchā praḡadhō maṇḡūkēṇa vikārṣatyēśa vai pāsūnā-mānupajīvanīyō na vā ēśa grāmyēśu paśuśu hitō nā-"raṇyēśu tamēva śuchā-'rpātyaṣṭābhi-rvi kārṣa- [-rvi kārṣati, aṣṭākṣārā] 16

-tyaṣṭākṣārā gāyatrī gāyatrō-'gniryāvā-nēvā-'gnistasyā śuchagṃ śamayati pāvākavātībhīrannaṃ vai pāvākō-'nnēnāivāsyā śuchagṃ śamayati mṛtyurvā ēśa yadaḡnirbrahmāṇa ētadrūpaṃ ya-tkṣṇājīna-ñkārṣṇī upānahāvupā muñchatē brahmāṇaiva mṛtyōraṇtardhattē 'ntarmṛtyōrdhattē 'ntaraṇnādyā-dityāhurānyā-mūpamuñchatē-'nyā-nnānta- [-'nyā-nnāntaḥ, ēva mṛtyōrdhattē] 17

-rēva mṛtyōrdhattē 'vā-'nnādyagṃ rundhē namāstē harāsē śōchiśa ityāḥa namāskṛtya hi vaśīyāḡṃ samupaچارāntyānya-ntē āśma-ttāpantu hētaya ityāḥa yamēva dvēṣṭi tamāsyā śuchā-'rpātyati pāvākō āśmabhyagṃ śivō bhavētyāhānnaṃ vai pāvākō-'nnāmēvāvā rundhē dvābhyāmadhī krāmāti pratiṣṭhityā apaśyāvatībhyāḡṃ śāntyaī □ 18 □

(śu - ḡvētaśō-'pā - māṣṭābhirvi kārṣati - nānta - rēkāṇna pañchāśachā) (a. 4)

nṛśadē vaḡiti vyāḡhārayati paṅktyā-"hūtyā yajñamuḡkhamā rābhatē 'kṣṇayā vyāḡhārayati tasmādakṣṇayā paśavō-'ṅāñi prahārantī pratiṣṭhityai yadvāṣaṭkuryā-

dyātayāmā-‘sya vaṣaṭkāra-ssyādyanna vāṣaṭkuryā-drakṣāgṃsi yajñagṃ
hānyurvaḍityāha paṛōkṣāmēva vaṣa-ṭkarōṭi nāsyā yātayāmā vaṣaṭkārō bhavāṭi na
yajñagṃ rakṣāgṃsi ghnanti hutādō vā anyē dēvā [anyē dēvāḥ, ahutādō-‘nyē] 19

ahutādō-‘nyē tānāgnichidēvōbhayā-nprīṇāṭi yē dēvā dēvānāmiti daddhnā
mādhumiśrēṇāvōkṣati hutādāśchajiva dēvānahutādāścha yajāmānaḥ prīṇāṭi tē
yajāmāna-mprīṇanti daddhnaiva hutādāḥ prīṇāṭi madhūṣā ‘hutādō grāmyaṃ vā
ētadannaṃ yaddaddhyāraṇya-mmadhū yaddaddhnā mādhumiśrēṇā-vōkṣatyubhayaṣyā-
‘vāruddhyai grumuṣṭinā-‘vōkṣati prājāpaṭyō [prājāpaṭyaḥ, vai grumuṣṭi-] 20

vai grumuṣṭi-ssayōṇitvāya dvābhyā-mpratiṣṭhityā anupariḥāra-mavōkṣatyā-
pārivargamēvainā-nprīṇāṭi vi vā ēṣa prāṇaiḥ prajayā paśubhir-ṛddhyatē yō-‘gni-
ñchinvannādhiḥkrāmāti prāṇadā āpānadā ityāha prāṇānēvā-“tma-ndhātē varchōdā
vārivōdā ityāha prajā vai varchāḥ paśavō varivaḥ prajāmeva paśūnātma-ndhātā indrō
vrtramāhantaṃ vrtrō [vrtramāhantaṃ vrtraḥ, haṭa-ṣṣōḍaśabhi-] 21

haṭa-ṣṣōḍaśabhi-rbhōgairāsinā-thsa ētāmagṇayē-‘nīkavata āhūtimapaśya-ttāmājuhō-
ttasyāgniranī kavānthsvēnā bhāgadhēyēna prīta-ṣṣōḍaśadhā vrtrasyā
bhōgānapyādaha-dvaiśvakarmaṇēnā pāpmanō nirāmuchyata yadagnayē-‘nīkavata
āhūti-ñjuhōtyagnirēvā-‘syānīkavānthsvēnā bhāgadhēyēna prītaḥ pāpmanāmapī dahati
vaiśvakarmaṇēnā pāpmanō nirmūchyatē ya-nkāmayēta chīra-mpāpmanō [chīra-
mpāpmanāḥ, nirmūchyētētyēkaika-] 22

nirmūchyētētyēkaika-ntasyā juhuyāchchīramēva pāpmanō nirmūchyatē ya-nkāmayēta
tāja-kpāpmanō nirmūchyētēti sarvāṇi tasyānudruṭyā juhuyā-ttājagēva pāpmanō
nirmūchyatē-‘thō khalu nānaiḥ sūktābhyā-ñjuhōṭi nānaiḥ sūktayōrvīryā-
ndadhātyathō pratiṣṭhityai □ 23 □

(dēvāḥ - prājāpaṭyō-vrtra - śchīra-mpāpmanā - śchatvārīgṃśachchā) (a. 5)

udēnamuttarā-nnayēti samidha ā dādhatī yathā janāṃ yatē-‘vaśa-nkarōṭi tāḍrgēva ta-
ttīśra ā dādhatī trivṛdvā agniryāvānē-vāgnistasmaī bhāgadhēyā-nkarōṭyaudūmbarī-
rbhavāntyūrgvā údumbara ūrjāmēvāsmā apī dadhātyudū tvā viśvē dēvā ityāha prāṇā
vai viśvē dēvāḥ prāṇai- [prāṇaiḥ, ēvaina-] 24

-rēvaina-mudyāchChātē ‘gnē bharāntu chittibhīrityāha yasmā ēvaina-
ñchittāyōdyachChātē tēnaiḥvainagṃ samārdhayatī pañcha diśō daiṁvīryajñamāvantu
dēvīrityāha diśō hyēṣō-‘nū praḥyavatē ‘pāmāti-ndurmati-mbādhāmānā ityāha
rakṣāsāmapāhatyai rāyaspōṣē yajñapāti-mābhajāntīrityāha paśavō vai rāyaspōśāḥ
[rāyaspōśāḥ, paśūnēvāvā] 25

paśūnēvāvā rundhē ṣaḍbhirhāratī ṣa-ḍvā ṛtava ṛtubhirēvainagṃ haratī dvē
pārīgṛhyāvatī bhavatō rakṣāsāmapāhatyai sūryāraśmīrharīkēśaḥ purastādityāha

prasūtyai tatāḥ pāvākā āśiṣō nō juṣantāmityāhānnaṃ vai pāvākō-‘nnāmēvāvā rundhē dēvāsūrā-ssaṃyāttā āsā-ntē dēvā ēta-dapratīratha-mapaśya-ntēṇa vai tē pra- [vai tē prati, asūrānajaya-nta-] 26

-tyasūrānajaya-nta-dapratīrathasyā-pratīrathatvaṃ yadapratīratha-ndvītyō hōtā-
‘nvāhāpratyēva tēṇa yajāmānō bhrātṛvyān jayatyathō anābhijitamēvābhi jāyati
daśarcha-mbhavati daśākṣarā vīrā-dvīrājēmau lōkau vidhṛtā vaṇayōrlōkayōrvidhṛtyā
athō daśākṣarā vīrāḍannāṃ vīrā-dvīrājyēvānnādyē pratīṣṭhātyasādiva vā
āntarīkṣamaṅtarīkṣamivā ”gnīddhra-māgnīddhrē- [-māgnīddhrē, āsmāṇa-nni dādḥāti]
27

-‘smāṇa-nni dādḥāti sattvāya dvābhyā-mpratīṣṭhityai vimānā ēṣa divō maddhyā āstā
ityāḥa vyēvaitayā mimītē maddhyē divō nihītaḥ pṛśñīraśmētyāhānnaṃ vai
pṛśñyannāmēvāvā rundhē chatasrbhirā puchChādēti chatvārī Chandāgṃsi
Chandōbhirēvēndraṃ viśvā avīvr̥dhannityāḥa vṛddhīmēvōpāvārtatē vājānāgṃ satpāti-
mpāti- [satpāti-mpātiṃ, ityāḥa-‘nnaṃ vai] 28

-mityāḥa-‘nnaṃ vai vājō-‘nnāmēvāvā rundhē sumnaḥūryajñō dēvāgṃ ā chā
vakṣādityāḥa prajā vai paśavā-ssumna-mprajāmēva paśūnātma-ndhātē
yakṣādagnirdēvō dēvāgṃ ā chā vakṣādityāḥa svaḡākṛtyai vājāsya mā prasavēnō-
dgrābhēnōdāgrabhīdityāḥāsau vā āditya udyannūdgrābha ēṣa nīmrōchā-
nnigrābhō brahmāṇivā-”tmānāmu-dgr̥hṇāti brahmāṇā bhrātṛvya-
nni gṛhṇāti □ 29 □

(prāṇaiḥ - pōṣō - pratyā - gnīddhē - pati - mēṣa - daśā cha) (a. 6)

prāchīmanū prādiśa-mprēhī vīdvānityāḥa dēvalōka-mēvaitayōpāvārtatē
kramāddhvamaḡninā nāka-mityāḥēmānēvaitayā lōkān krāmatē pṛthivyā
āhamudāntarīkṣamā ‘rūhamityāḥēmānēvaitayā lōkān-thsamārōhati suvaṛyantō
nāpēkṣanta ityāḥa suvaṛgamēvaitayā lōkamētyagnē prēhī [prēhī, prathamō] 30

prathamō dēvayātā-mityāḥōbhayēṣvēvaitayā dēvamanuṣyēṣu chakṣūrdadhāti
pañchabhīradhī krāmatī pāñktō yajñō yāvānēva yajñastēnā saha sūvaṛgaṃ lōkamēti
naktōṣāsēti purō-‘nuvākyāmanvāḥa pratyā agnē sahasrākṣētyāḥa sāhasraḥ prajāpātiḥ
prajāpātērāptyai tasmai tē vidhēma vājāya svāhētyāhānnaṃ vai vājō-‘nnā-mēvāvā
[vājō-‘nnā-mēvāvā, rundhē daddhnaḥ] 31

rundhē daddhnaḥ pūrṇāmaudūmbarīg svayamātr̥ṇṇāyā-ñjuhōtyūrgvai
daddhyūrgūdumbarō-‘sau svāyamātr̥ṇṇā ‘muṣyāmēvōrjā-ndadhāti tasmādamutō-
‘rvāchīmūrjāmuṣā jīvāmastīsr̥bhī-ssādayati trivṛdvā āgniryāvānēvāgnīsta-mpratīṣṭhā-
ṅgāmayati prēddhō agnē dīdhi purō na ityāudūmbarīmā dādḥātyēṣā vai sūrmī
karṇākāvatyētayā ha sma [ha sma, vai] 32

vai dēvā asūrāṅgṃ śatataṅhāg strṅmḥantī yadētayā samidhāmādadhātī
vajrāmēvaitachChātaḅhniṃ yajāmānō bhrātṛvyāya prahāratī strṅtyā aChāmbaṅkāram
vijdhēmā tē paramē janmānnagna itī vaikāṅkatīmā dādhatī bhā ēvāvā rundhē tāgṃ
sāviturvarēnyasya chitrāmīti samīmāyīgṃ śāntyā aḅnirvā ha vā aḅnichitā-nduhē-
'gṅichidvā-'gṅi-nduhē tāgṃ [tām, savitu-] 33

sāvitu-rvarēnyasya chitrāmītyāhaṅṣa vā aḅnērdōḅastamāsyā kaṅvā ēva śrāyasō-'vē-
ttēnā ha smainagṃ sa duhē yadētayā samidhā-mādadhātīyagnīchidēva tadāgni-nduhē
sapta tē agnē samidhā-ssaptajihvā ityāha saptaivāsyā sāptāni prīṅāti pūrṅayā juhōti
pūrṅa īva hi prajāpātīḅ prajāpātē- [prajāpātēḅ, āptyai] 34

-rāptyai nyūnayā juhōti nyūnāddhi prajāpātīḅ prajā asṅjata prajānāgṃ srṅtyā
aḅnirdēvēbhyō nilāyata sa diśō-'nu prā-'viśajjuhvaṅmanāsā diśō ddyāyē ddyīgbhya
ēvainamavā rundhē daddhnā purastājjuhōtyā-jyēnōparīṅtā-ttējāschaivāsmā indriya-
ñchā samīchī dadhatī dvādāsākapālō vaiśvāṅarō bhāvati dvādāsā māsā-ssamvathsara-
ssamvathsarō-'gnirvaiśvāṅara-ssākṅā- [-'gnirvaiśvāṅara-ssākṅāt, ēva vaiśvāṅaramavā]
35

-dēva vaiśvāṅaramavā rundhē ya-tprāyājānūyājān kuryādvikāsti-ssā yajñasyā
darvihōma-ñkārōti yajñasyā pratiṅthityai rāṅṅram vai vaiśvāṅarō viṅmarutō
vaiśvāṅaragṃ hutvā mārutān juhōti rāṅṅra ēva viśamanū baddhnātyuchchai-
rvaiśvāṅarasyā-" śrāvayatyupāgṃśu mārutān juhōti tasmā-drāṅṅram viśamatī vadati
mārutā bhāvanti marutō vai dēvānāḅ viśō dēvaviśēnāivāsmaī manuṅyaviśa -mavā
rundhē sapta bhāvanti saptagaṅṅ vai marutō gaṅṅsa ēva viśamavā rundhē gaṅṅnā
gaṅṅamānūdrutyā juhōti viśāmēvāsmā anūvartmāna-ñkarōti □ 36 □

**(agnē prēhya - vā - sma - duhē tām - prajāpātēḅ - sākṅān - mānuṅyaviśa -
mēkāvīgṃsatischa) (a. 7)**

vasōrdhārā-ñjuhōti vasōrmē dhārā-'sadiṅ vā ēṅā hūyatē ghṅtasyā vā ēnamēṅā dhārā-
'muṅmī-~ṃllōkē pinvāmānōpā tiṅthata ājyēna juhōti tējō vā ājya-ntējō vasōrdhārā
tējāsāivāsmaī tējō-'vā rundhē-'thō kāmā vai vasōrdhārā kāmānēvāvā rundhē ya-
ñkāmāyēta prāṅnāsyā-'nnādyāḅ vi- [-'nnādyāḅ vi, Chīndyāmitī] 37

-chChīndyāmitī vijrāḅa-ntasyā juhuyā-tprāṅnānēvāsyānnādyāḅ vichChinattī ya-
ñkāmāyēta prāṅnāsyānnādyāḅ sa-ntānuyāmitī sa-ntātā-ntasyā juhuyā-
tprāṅnānēvāsyānnādyāḅ sa-ntānōtī dvādāsā dvādāsāñi juhōti dvādāsā māsā-
ssamvathsara-ssamvathsarēñai vāsmā annamavā rundhē 'nnā-ñchā mē-'kṅuchcha mā
ityāḅai ta-dvā [ityāḅai ta-dvai, annāsyā rūpagṃ] 38

annāsyā rūpagṃ rūpēñāivāñnamavā rundhē 'gṅiśchā mā āpāscha mā ityāḅaiṅā vā
annāsyā yōñi-ssayōñyēvāñnamavā rundhē-'rdhēndrāñi juhōti dēvatā ēvāvā rundhē ya-
thsarvēṅā-mārdhamindraḅ prati tasmādindrō dēvatānā-mbhūyīṅṅabhāktāḅ

indrāmuttāramāhē-ndriyamēvāsmi-nnupariṣṭā-ddadhāti yajñāyudhāni juhōti yajñō
[yajñah, vai yajñāyudhāni] 39

vai yajñāyudhāni yajñamēvāvā rundhē-‘thō ētadvai yajñasyā rūpagṃ rūpēṇaiva
yajñamavā rundhē ‘vabhṛthaśchā mē svagākāraśchā ma ityāha svagākṛtyā aṅniśchā
mē gharmaśchā ma ityāhāita-dvai brāhmavarchasasyā rūpagṃ rūpēṇaiva
brāhmavarchasamavā rundhā ṛkchā mē sāmā cha ma ityāhāi- [ma ityāha, ētadvai
Chandāsāgṃ] 40

-tadvai Chandāsāgṃ rūpagṃ rūpēṇaiva Chandāgsyavā rundhē garbhāścha mē
vaṭhsāśchā ma ityāhāita-dvai paśūnāgṃ rūpagṃ rūpēṇaiva paśūnavā rundhē kalpān
juhōtya kLiptasya kLiptyaī yugmadayujē juhōti mithunātvāyō-ttarāvātī bhavatō-
‘bhikrāmtyā ēkā cha mē tīraśchā ma ityāha dēvaChandasaṃ vā ēkā cha tīraśchā
[tīraśchā, maṇuṣyaChandasa-ñchatāsraśchā-‘ṣṭau] 41

maṇuṣyaChandasa-ñchatāsraśchā-‘ṣṭau chā dēvaChandasa-ñchaiva mānuṣya
Chandasañchā-‘vā rundhā ā trayāstrigṃ śatō juhōti trayāstrigṃśadvai dēvatā dēvatā
ēvāvā rundhā ā-‘ṣṭāchātvarigṃśatō juhōtyaṣṭāchātvarigṃ-śadakṣarā jagātī jāgātāh
paśavō jagātyaivāsmaī paśūnavā rundhē vājāścha prasavaśchēti dvādaśa-ñjuhōti
dvādaśa māśā-ssaṃvathsara-ssām̐vathsara ēva prati tiṣṭhati □ 42 □

**(vi - vai - yajñah-sāmā cha ma ityāha - cha tīra - śchaikāna
pañchāśachā) (a. 8)**

agnirdēvēbhyō ‘pākrāma-dbhāgadhēyamichChamānasta-ndēvā ābruvānnupā na ā
vārtasva havya-annō vahēti sō-‘bravī-dvarāṃ vṛṇai mahyāmēva vājaprasavīyā-
ñjuhavānniti tasmādagnayē vājaprasavīyā-ñjuhvaṭi ya-dvājaprasavīyā-
ñjuhōtyagnimēva ta-dbhāgadhēyēna samārdhayaṭyathō abhiṣēka ēvāsyā sa
chāturdāśabhīrjuhōti sapta grāmyā ośādhaya-ssapta- [ośādhaya-ssapta, aṛaṇyā
ubhayīṣā-] 43

-“raṇyā ubhayīṣā-mavaruddhyā annāsyānnasya juhōtyannāsyānnasyā-vāruddhyā
audūmbarēṇa sruvēṇa juhōtyūrgvā udūmbaraṃ ūrgannāmūrjaivāsmā ūrjamannamavā
rundhē ‘gnirvai dēvānā-mabhiṣīktō-‘gnīchi-nmānuṣyāñā-ntasmādagnīchi-dvarṣāti na
dhāvēdavaruddhagg hyāsya-nnamannāmiva khalu vai vaṛṣam yaddhāvē-
dānnādyāddhāvē-dupāvārtētā-‘nnādyā-mēvā-‘bhyu- [-‘nnādyā-mēvā-‘bhi, upāvārtatē]
44

-pāvārtatē naktōṣāsētī kṛṣṇāyaī śvētavāthsāyaī payāsā juhōtyahnaivāsmaī rātri-
mpraḍāpayati rātriyā-‘hārahōrātrē ēvāsmāī prattē kāmāmannādyā-nduhātē
rāṣṭrabhṛtō juhōti rāṣṭramēvāvā rundhē ṣaḍbhīrjuhōti ṣaḍvā ṛtavā ṛtuṣvēva pratitiṣṭhati
bhuvānasya pata itī rathamukhē pañchā-“hūtīrjuhōti vajrō vai rathō vajrēṇaiva diśō-
[vajrēṇaiva diśāḥ, abhi jāyatyagnīchitagṃ] 45

-‘bhi jātyagnichitagṃ ha vā aṃuṣmī-~ṃllōkē vātō-‘bhi pāvātē vātanāmāni
juhōtyābhyēvainā-māmuṣmī-~ṃllōkē vātāḥ pavatē trīṇi juhōti trayā imē lōkā ēbhya
ēva lōkēbhyō vātāmavā rundhē samudrō-‘si nabhāsvānityāhāitadvai vātāsya rūpagṃ
rūpēṇajiva vātāmavā rundhē ‘ñjalinaḥ juhōti na hyētēṣāṃanyathā ”hūtiravākalpatē □ 46
□

(ōṣādhaya-ssaptā - bhi - diśō - ‘nyathā - dvē chā) (a. 9)

suvaṛgāya vai lōkāyā dēvarāthō yūjyatē yatrākūtāyā manuṣyarātha ēṣa khalu vai
dēvarāthō yadaṅniraṅniṃ yūnajmī śavāsā ghṛtēnētyāha yunaktyēvainagṃ sa ēnaṃ
yukta-ssuvaṛgam lōkamābhi vāhatī ya-thsarvābhiḥ pañchabhī-ryuñjyā-dyuktō-‘syā-
‘gniḥ prachyūta-ssyādapratīṣṭhitā āhūtaya-ssyurapratīṣṭhitā-sstōmā
apratīṣṭhitānyukthāni tiṣṛbhīḥ prātassavanē-‘bhi mṛṣati trivṛ- [trivṛt, vā agniryāvānēvā-
] 47

-dvā agniryāvānēvā-gnistam yunaktī yathā-‘nāsi yukta ādhīyatā ēvamēva ta-
tpratyāhūtayastiṣṭhāntī prati stōmāḥ pratyukthāni yajñāyajñiyāsya stōtrē
dvābhyāmābhi mṛṣatyētāvāṇ vai yajñō yāvānagniṣṭōmō bhūmā tvā aṣyātā ūrdhvaḥ
krīyatē yāvānēva yajñastamāntatō ‘nvārōhatī dvābhyā-mpratīṣṭhityā ēkāyā-‘prastuta-
mbhavatyathā- [-‘prastuta-mbhavatyathā, ābhi mṛṣatyupaiṇa-] 48

-‘bhi mṛṣatyupaiṇa-muttārō yajñō nāmatyathō santātyai pra vā ēṣō-‘smāllōkā-
chchāvātē yō-‘gni-ñchinutē na vā ētasyāniṣṭaka āhūtiravā kalpatē yāṃ vā ēṣō-
‘niṣṭaka āhūti-ñjuhōti sravāti vai sā tāg sravāntīṃ yajñō-‘nu parā bhavati yajñam
yajāmānō ya-tpūnaśchīti-ñchinuta āhūtīnā-mpratīṣṭhityai pratyāhūtayastiṣṭhāntī
[pratyāhūtayastiṣṭhānti, na yajñāḥ] 49

na yajñāḥ pārābhavāti na yajāmānō ‘ṣṭāvupā dadhātyaṣṭākṣārā gāyatrī
gāyatrēṇajivaiṇa-ñChandāsā chinutē yadēkādaśa traīṣṭubhēṇa ya-ddvādāśa jāgātēṇa
Chandōbhirēvainā-ñchinutē napātkō vaināmaīṣō-‘gnirya-tpūnaśchītirya ēvaṃ vidvā-
npūnaśchīti-ñchinuta ā trītyā-tpuruṣādannāmatī yathā vai pūnarādhēyā ēva-
mpūnaśchītiryo-‘gnyādhēyēṇa na- [-gnyādhēyēṇa na, ṛdhnōti sa] 50

-rdhnōti sa pūnarādhēyamā dhāttē yō-‘gni-ñchītvā nardhnōti sa pūnaśchīti-ñchinutē
ya-tpūnaśchīti-ñchinuta ṛddhyā athō khalvāhurna chētavyēti ruḍrō vā ēṣa
yadaṅniryathā vyāghragṃ supta-mbōdhayāti tādr̥gēva tadathō khalvāhuśchētavyēti
yathā vaśīyāgṃsa-mbhāgadhēyēṇa bōdhayāti tādr̥gēva tanmanūraṅnimāchinuta tēṇa
nā-”rdhnōtṥa ētā-mpūnaśchītimāpaśya-ttāmāchinuta tayā vai sa ārdhnōdya-
tpūnaśchīti-ñchinuta ṛddhyai □ 51 □

(trivṛ-dathā-tiṣṭhā-ntyagnyādhēyēṇa nā-chinuta-saptadāśa- cha) (a. 10)

Chandaśchitā-ñchinvīta paśukāmaḥ paśavō vai Chandāgṃsi paśumānēva bhāvati
śyēṇachitā-ñchinvīta suvaṛgakāma-śśyēṇō vai vayāsā-mpatiṣṭha-śśyēṇa ēva bhūtvā

súvargam lōka-mpátati kañkāchitá-ñchinvíta yaḥ kāmāyēta śírṣaṇvāṇamuṣmi-~ṃllōkē syāmitī śírṣaṇvānēvā-‘muṣmi-~ṃllōkē bhāvatyajachitá-ñchinvíta chatússīta-mpṛatīṣṭhākāmaśchatásrō diśō dīkṣvēva pṛatī tiṣṭhati pṛaugāchitá-ñchinvíta bhrātṛvyavā-nprai- [bhrātṛvyavā-npra, ēva bhrātṛvyā-annudata] 52

-va bhrātṛvyā-annudata ubhāyatāḥ pṛauga-ñchinvítaḥ kāmāyēta pṛajātā-nbhrātṛvyā-annudēya pṛatī janīṣyamāññāniṭī pṛaiva jātā-nbhrātṛvyā-annudatē pṛatī janīṣyamāññā-nrathachakrachitá-ñchinvíta bhrātṛvyavāṇ vajrō vai rathō vajrāmēva bhrātṛvyēbhyāḥ pṛahāṛati drōṇāchitá-ñchinvítanākāmō drōṇē vā annā-mbhriyatē sayōnyēvānnamavā rundhē samūhyā-ñchinvíta paśukāmaḥ paśumānēva bhāvati [paśumānēva bhāvati, pāriḥāyyā-ñchinvíta] 53

pāriḥāyyā-ñchinvíta grāmākāmō grāmyēva bhāvati śmaśānachitá-ñchinvíta yaḥ kāmāyēta pitṛlōka ṛddhnuyāmitī pitṛlōka ēvardhnōti viśvāmitrajamadāgnī vasiṣṭhēnā-‘spardhētāgṃ sa ētā jāmadāgnirvihavyā apaśya-ttā upādhatta tābhīrvai sa vasiṣṭhasyēndriyam vīryāmvṛñkta ya-dvīhavyā upādadhātīndriyamēva tābhīrvīryam yajamānō bhrātṛvyasya vṛñktē hōturdhiṣṇīya upā dadhāti yajamānāyatanaṃ vai [ ] 54

hōtā sva ēvāsmā āyatāna indriyam vīryāmavā rundhē dvādāśōpā dadhāti dvādāśākṣarā jagatī jāgātāḥ paśavō jagātyaivāsmaī paśūnavā rundhē ‘ṣṭāvāṣṭāvanyēṣu dhiṣṇīyēṣūpā dadhātyaṣṭāśāphāḥ paśavāḥ paśūnēvāvā rundhē ṣaṇmāṛjālīyē ṣa-dvā ṛtavā ṛtavāḥ khalu vai dēvāḥ pītarā ṛtūnēva dēvā-npīṭṛ-npīṇāti □ 55 □

(pra - bhāvati - yajamānāyatanaṃ vā - aṣṭāchātvarigṃśachcha) (a. 11)

pavāsva vājāsātaya ityānuṣṭu-kpṛatīpadbhāvati tīrsō-‘nuṣṭubhaśchatásrō gāyātriyō ya-ttīrsō-‘nuṣṭubha-stasmā-daśvástrībhīstīṣṭhagḡ stīṣṭhati yachchatásrō gāyātriyāstasmā-thsarvāḡ śchaturāḥ pādaḥ pṛatīdadha-tpalāyatē paramā vā ēṣā Chandāsām yadānuṣṭu-kpāramāśchātūṣṭōma-sstōmānā-mpāramāstrīrātrō yajñānā-mpāramō-‘śvāḥ paśūnā-mpāramēñajvainā-mpāramatā-ñgamayatyēkavīgṃśa-mahārbhavati [-mahārbhavati, yasmīnnaśvā] 56

yasmīnnaśvā ālābhyatē dvādāśā māsāḥ pañchārtavastrayā imē lōkā aśavādītya ēkavīgṃśa ēṣa pṛajāpātīḥ pṛājāpatyō-‘śvastamēva sāḡṣādṛddhnōti śakvārayaḥ pṛṣṭha-mbhāvantaṇ-yadānya-chChandō-‘nyēnyē vā ētē paśava ā lābhyanta utēvā grāmyā utēvā-“raṇyā yachChakvārayaḥ pṛṣṭha-mbhāvantaśvāsya sarvatvāyā pāṛthuraśma-mbrāhmasāma-mbhāvati raśmīnā vā aśvō [raśmīnā vā aśvāḥ, yaṭa īśvarō] 57

yaṭa īśvarō vā aśvō-‘yaṭō-‘pṛatīṣṭhitāḥ parā-mpāravata-ñgantōrya-tpāṛthuraśma-mbrāhmasāma-mbhāvantaśvāsya yatyaī dhṛtyaī sañkṛtyachChāvākasāma-mbhāvatyuthsannayajñō vā ēṣa yadāśvamēdhaḥ kastadvēdētyāḥuryadi sarvō vā kriyatē na vā sarva itī ya-thsañkṛtyachChāvākasāma-mbhāvantaśvāsya sarvatvāyā

paryāptyā anāntarāyāya sarvāstōmō-‘tirātra ūttamamahārbhavati sarvasyā-”ptyai
sarvasya jityai sarvāmēva tēnā-”pnōti sarvā-ñjayati □ 58 □

(ahārbhavati - vā aśvō - ‘hārbhavati - daśā cha) (a. 12)

(dēvāsurāstēna - rtavyā - ruḍrō - ‘śmā - nr̥ṣadē va - dudēnaṃ - prāchīmiti -
vasōrdhārā - magnirdēvēbhyāḥ - suvarḡāyā yatrākūtāyā - Chandaśchitaṃ - pavāsva -
dvādāśa)

(dēvāsurā - ajāyāṃ - ~ṃvai gr̥muṣṭiḥ - prāthamō dēvayaṭāmē - tadvai Chandāsā -
mṛdhnō - tyāṣṭau pāñchāśat)

(dēvāsurā, ssarvā-ñjayati)

□ harīḥ ōm □

□ kṛṣṇa yajurvedīya taittirīya saṃhitāyā-mpañchamakāṇḍē chaturthaḥ praśna-
ssamāptaḥ □

Sri Amritananda Natha Guruvu Garu, Amrita Nilayam, Gowravaram Village & Post, Kavali Mandal, Nellore District, Andhra Pradesh.
Phone Number: +91 9493475515 | www.amritanilayam.org